

[CONSTANTIJN HUYGENS] DEN HAAG
AAN JACQUES DE SAINT-LUC (BRUSSEL)
19 MAART 1676
7014

Antwoord op een verloren gegane brief van Saint-Luc, wellicht het antwoord op Huygens' brief aan Saint-Luc van 27 mei 1675 (6974).

Samenvatting: Huygens geeft Saint-Luc een overzicht van zijn muzikale bezigheden. Hij wil hem gaarne iets toesturen als hij daarvoor interesse heeft. In een kort vers legt Huygens vervolgens zijn compositorisch credo neer. Hij hoopt Saint-Luc nog eens te kunnen ontmoeten om over muziek te kunnen praten. In het postscriptum vraagt Huygens opheldering over de vierdubbele maten en geeft zijn ideeën over het juiste aantal maten in composities, en vooral in dansdelen.

Over een antwoord door Saint-Luc is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 757-758: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXIX, pp. 69-71: volledig.

— Jonckbloet 1890, p. 77 (n. 1): onvolledig (<Depuis que nous ... en Angleterre.>).

— Worp 6, nr. 7014, pp. 374-375: onvolledig (<Je nous voy ... capable de gouster>, <S'il vous prend ... changé de demeure>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 7014, pp. 1201-1206: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Utricia Ogle; Johan Joseph van Oostenrijk; Leopold Wilhelm van Oostenrijk; Philips Willem van Oranje; William Temple.

Plaatsen: Engeland; Parijs.

Titels: 'Six qualitez nécessaires à la bonne pièce de musique instrumentale' (Huygens; gedicht, 1649/1657); *Pathodia*.

Glossarium: accord (akkoord); chant (gezing); clavecin (klavecimbel); concert (muziekensemble); contrepoint (contrapunt); corde (snaar); courante; fugue (imitatie); gigue; guitarre (gitaar); harmonie; luth (luit); luth théorbé (getheorbeerde luit); mesure (maat); mouvement (beweging); musique (muziek); pièce (muziekstuk); sarabande; suite (samenhang); symphonie (samenklank); théorbe (theorbe); unison (unisono); viole (de gambe) (viola da gamba); viole basse (bas-viola da gamba); voix (stem).

Transcriptie

Copie.

¹Au Sieur de Saint-Luc, à Bruxelles.

À La Haye, ce 19e Mars 1676.

Je nous voy malades en mesme hospital, mon cher Monsieur, les mesmes bruits de guerre nous importunent. Encor ne seroit-ce rien dans les rues; le grand mal est icy que dans la cour ce tintamarre remplit tellement les oreilles, qu'il n'y reste aucune ouverture pour les bons accords. Lorsque des archiducs Leopoldes et des Don Juans vous gouvernoyent, vous estiez heureux et aviez à qui parler. Pardeça il ne s'est rien veu de tel, depuis le Prince Philippe, que j'ay connu le seul de la maison d'Orange amateur de la musique, et certainement le petit concert qu'il entretenoit, estoit excellent et des mieux choisis. Que voulez-vous que nous fassions à cela, que, comme dit un sage, de nous envelopper dans nostre vertu, en nous régaland nous mesmes de ce que la pluspart du monde n'est pas capable de gouster? Ainsy je ne sçaurois que vous louer hautement, de ce que, nonobstant ce rebut ingrat de l'ignorance, vous vous animez encor à perfectionner la symphonie. J'ay grande opinion de vostre nouveau concert de deux théorbes avec une viole de gambe, et ne se peut que l'harmonie n'en soit magnifique et royale, nommément si les contrepoints en sont bien meslez, comme vous n'y sçauriez

1. <Au sieur de Saint-Luc, à Bruxelles.> autograaf.

manquer. Pour mon goust j'aymerois mieux que ce fussent plustost théorbes à cordes simples, que luths théorbez, que j'ay tousjours moins approuvez. Depuis que nous ne nous sommes veus, le théorbe m'est devenu si familier, qu'en revoyant ces jours passez mes livres, j'y trouve d'y avoir produit jusqu'au nombre de 75 pièces de toutes sortes. Que cela ne vous estonne pas, voyci bien une plus effroyable liste de que j'ay forgé de plus, sur les deux sortes de luths, le clavecin, la viole de gambe, et s'il plaist Dieu, sur la guitarre, le tout montant à 769 pièces. Cherchez-moy un autre fou de ma condition, et occupé comme j'ay esté toute ma vie, qui en ayt tant fait, et me l'envoyez parler à moy. Autres productions y a, pour la voix et le théorbe, qui ont esté imprimées à Paris, pour plusieurs violes et nommément pour trois violes basses en unison, qui sont d'un bel effet, et j'en ay pris le modèle en | 758 | Angleterre. Mais tout cecy n'est pas digne de vostre entretien et ce n'est qu'entre nous, car j'ay quasi honte d'avoir tant travaillé sur le mestier d'autruy, quoyque véritablement le travail me n'a gueres cousté, la varieté harmonique m'estant assez naturelle. S'il vous prend envie de veoir quelqu'eschantillon de mon théorbe, vous n'aurez qu'à parler. Mon grand cheval sur ce bel instrument c'est l'accompagnement extemporaine ²et tousjours varié d'une belle voix à quoy on dit que j'entens quelque-chose. Nous avions icy une fille excellente, avec qui les entendus aymoyent assez à m'ouïr, mais elle à changé de demeure. Au reste et pour une fois achever ce galimation musical et vous faire veoir quelle est la méthode, dans les bornes de laquelle je restrains l'abondance de mon invention, qui est infinie et fort peu sujette à redites, si ce n'est par mesgarde, et en grand intervalle de temps voyci ce que je requies au mestier:

(1) Beau chant, (2) chant ³inouy, (3) sur fugue bien conduite,
(4) Le meilleur contrepoint, et (5) mouvement, et (6) suite,
S'il en manque un des six, la pièce, par hazard,
Est bonne, mais non pas dans les regles de l'art.

Adieu, Monsieur, et jugez par ce caquet combien ⁴de choses nous aurions à nous dire, si nous pouvions nous joindre, ce que je souhaite fort et en veux encor entretenir Monsieur l'Ambassadeur d'Angleterre de près ou loin. Faictes tousjours estat que je suis (peut-estre d'un peu de connoissance) grand estimateur de vostre mérite et de tout mon cœur etc.

⁵En billet apart:

Je désire bien estre instruit de ce que vous entendez par mésures quadruples. Pour le compas des courantes, j'en voy de toutes sortes, de longues et de courtes, et croy que toutes se peuvent ajuster à la dance. Les miens, comme toutes mes autres pièces, à la réserve des Gigues et des Sarabandes, sont toutes de douze mesures à chaque partie et ay esté un temps que je n'y comprenois pas la dernière mesure, mais m'en suis ravisé et avoue que pour le mieux toutes les pièces doibvent estre de nombre pair, bien que j'aye veu des maistres en faire peu de compte.

Vertaling

Aan de heer Saint-Luc te Brussel.

Den Haag, 19 maart 1676.

Ik zie, waarde heer, dat wij beiden in hetzelfde ziekenhuis te bed liggen, dat wij beiden door hetzelfde oorlogsrumoer worden geplaagd. Op straat zou dat zo erg nog niet zijn; het grote kwaad hier is evenwel, dat dit kabaal aan het hof eenieders oren zodanig heeft verstopt dat deze in het geheel niet meer openstaan voor

2. <et tousjours varié> autograaf.
3. Jonckbloet 1882: <mony>.
4. <de choses> autograaf.
5. <En billet apart> autograaf.

goede samenklanken. Wanneer mensen als aartshertog Leopold [Wilhelm] of ⁶Don Juan over u zouden heersen, zou u gelukkig zijn en zou u [iemand] hebben tot wie u zich kon richten. Hier is echter van iets dergelijks geen sprake geweest sinds prins Philips [Willem], die ik als de enige muziekliefhebber ken van het huis Oranje; het kleine ⁷muziekensemble dat hij onderhield was zeker voortreffelijk, en samengesteld uit de beste krachten. Wat wilt u dat wij anders doen dan, zoals een wijze heeft gezegd, onszelf hullen in onze deugd, terwijl we onszelf trakteren op dat wat het merendeel der mensen toch niet op waarde kan schatten? Aldus kan ik u slechts hogelijk ervoor prijzen dat u, ondanks de harteloze afwijzing van de onwetendheid, zich hebt ingezet voor de verdere vervolmaking van de muziek. Voor uw nieuwe werk voor twee theorbes en een viola da gamba heb ik grote achting, en naar verwachting is de harmonie ervan voortreffelijk en majesteitelijk, vooral waar u op fraaie wijze contrapuntische verwerkingen, waaraan het bij u niet ontbreekt, erin heeft vervlochten. Persoonlijk zou ik aan theorbes met enkelvoudige snaren de voorkeur geven boven de getheorbeerde luit, die ik altijd minder goed heb bevonden. Sinds wij elkaar gezien hebben ben ik zo vertrouwd geraakt met de theorbe dat ik, toen ik de afgelopen dagen mijn [muziek]boeken nog eens doorkeek, maar liefst 75 verschillende stukken ervoor bleek te hebben gemaakt. Opdat dat u niet verbaast: hier is een nog afschrikwekkender opsomming van wat ik verder nog in elkaar heb geflanst, voor de twee ⁸soorten luit, het klavecimbel, de gamba en, moge het Gode welgevallig zijn, de gitaar; het totaal oplopend tot 769 composities. Vindt u maar eens een andere gek in dezelfde situatie, en die zijn hele leven net zo bezet is geweest als ik en zoveel heeft gedaan; en stuurt u hem dan naar mij, om eens met mij te praten. Andere voortbrengselen zijn er, ⁹voor de stem en de theorbe, die gedrukt zijn in Parijs, voor meerdere gamba's, en niet te vergeten voor drie basgamba's in unisono, hetgeen een fraai effect geeft, dat ik aan Engelse voorbeelden heb ontleend. Maar dit alles is het niet waard met u besproken te worden en blijft onder ons, want eigenlijk schaam ik mij zoveel te hebben gedaan wat op andermans beroepsgebied ligt, hoewel het werk mij daadwerkelijk nauwelijks moeite heeft gekost, gezien mijn tamelijk natuurlijke begaafdheid voor muzikale verbeelding. Als u zin heeft een of ander probeerseltje van mijn hand voor de theorbe te zien, hoeft u het maar te zeggen. Mijn stokpaardje voor dit fraaie instrument is de geïmproviseerde en altijd gevarieerde begeleiding van een mooie stem, waarvan men meent dat ik er verstand van heb. Wij hadden hier een voortreffelijke ¹⁰zangeres, die de kenners graag kwamen horen met mij, maar zij is verhuisd. Rest mij nog zowel deze muzikale nonsens eens te besluiten als u te tonen volgens welke methode, met de begrenzingen waarvan ik mijn overvloed aan invallen, die eindeloos is en zich slechts hoogst zelden herhaalt, tenzij dan door onoplettendheid en met grote tijds�pannes ertussen, binnen de perken houd. Ziehier wat ik voor het vak als vereisten beschouw:

Een fraaie melodie, origineel, met imitaties verwerkt,
Met doordacht contrapunt, beweging en samenhang.
Als één dezer zes voorwaarden ontbreekt is hoogstens door toeval,
Niet volgens de regelen der kunst, de compositie goed.

Vaarwel mijnheer, en oordeelt u aan de hand van dit gekakel hoeveel wij elkaar te zeggen hebben, wanneer wij elkaar zouden kunnen ontmoeten, hetgeen mijn grote wens is en waarover ik mijnheer de ¹¹ambassadeur van Engeland van dichtbij of veraf nog eens wil aanspreken. Blijft u er altijd op rekenen dat ik (wellicht met maar weinig kennis van zaken) uw verdienste hoog acht en met heel mijn hart ben, enz.

[Op een apart vel:]

6. Johan Joseph van Oostenrijk.

7. Prins Philips Willem onderhield een klein muziekensemble in Breda, waar hij van 1609 tot aan zijn dood 1618 was gevestigd.

8. Luit en theorbe.

9. *Pathodia*.

10. Utricia Ogle.

11. William Temple.

Ik zou graag van u willen vernemen wat u onder de vierdubbele maat verstaat. Wat de omvang van courantes betreft zie ik allerlei verschillende, lange en korte, en ik meen dat zij zich allemaal lenen om bij te dansen. Die van mij hebben, zoals al mijn composities, met uitzondering van de gagues en sarabandes, allemaal twaalf maten per deel; er is overigens een tijd geweest dat ik de laatste maat niet daarbij rekende, maar daar ben ik van teruggekomen en ik ben [nu] van mening dat het het beste is wanneer alle composities een even aantal maten bevatten, hoewel ik heb gezien dat vele meesters daarmee weinig rekening houden.
